

УДК 657

Томчук В.В., асистент

Вінницький національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Стаття присвячена актуальним питанням організації системи контролю грошових потоків у сільськогосподарських підприємствах в умовах дії комплексної інформаційної системи. Розглянуто особливості методики контролю та взаємозв'язків підсистем бухгалтерського обліку і контролю грошових потоків у сільськогосподарських підприємствах в умовах дії комплексної інформаційної системи.

Ключові слова: контроль грошових потоків, інформаційні системи, комплексна інформаційна система, методика контролю, системний підхід.

Tomchuk V.

ORGANIZATION OF THE SYSTEM OF EFFICIENCY CONTROL OF CASH FLOWS AT THE AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article is devoted to urgent issues of organization of the system of cash flow control at the agricultural enterprises in terms of the complex information system. Implementation of the process of cash flow control based on the complex information systems will provide integration of management functions focused on the rapid formation of decisions for the managerial staff of the agricultural enterprise. Implementation based on the complex information system will improve efficiency of managerial decisions on cash flow management. Control occupies an important role in this process, so it is necessary to determine characteristics of organization of the system of the efficiency control of cash flows at the agricultural enterprises in terms of computer processing of the information. In terms of the complex information system execution of payment transactions is simplified, quantity of errors is reduced, orderliness of information in the information databases is improved and, what is the most important to ensure efficiency of control, sufficient amount of relevant information is obtained in a short time period providing growth of the efficiency of managerial decisions made at the enterprise. It provides integration of the system of the control department and the system of accounting to ensure formation of a unified information database for management, accounting and control of the enterprise activity.

Keywords: control of cash flows, information systems, complex information system, methods of control, system approach.

Томчук В.В.

ОРГАНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ КОНТРОЛЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Статья посвящена актуальным вопросам организации системы контроля денежных потоков в сельскохозяйственных предприятиях в условиях действия комплексной информационной системы. Рассмотрены особенности методики контроля и взаимосвязей подсистем бухгалтерского учета и контроля денежных потоков в сельскохозяйственных предприятиях в условиях действия комплексной информационной системы.

Ключевые слова: контроль денежных потоков, информационные системы, комплексная информационная система, методика контроля, системный подход.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Контроль грошових потоків – процес трудомісткий, який зумовлений великим масивом інформаційного обсягу і який потрібно постійно оперативно обробляти, зокрема це стосується сільськогосподарських підприємств, де щодня здійснюється низка господарських операцій, пов'язаних із надходженням та вибуттям грошових потоків. Крім цього, контроль грошових потоків має отримувати оперативно-достовірну інформацію про їх рух, стан розрахунків, так як затримки в платежах призводять до погіршення руху грошових коштів, тим самим впливаючи на платоспроможність та фінансовий стан сільськогосподарського підприємства. Зазначені чинники спонукають до удосконалення контролю грошових потоків через застосування інформаційних систем і комп'ютерних засобів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми контролю грошових потоків у сільськогосподарських підприємствах з використанням сучасних інформаційних систем і комп'ютерних засобів відображені у наукових працях М.Т. Білухи, В.В. Бурцева, М.Б. Вітер, О.В. Грицунова, Л.В. Діканя, В.І. Дудук, В.В. Євдокимова, В.П. Завгороднього, С.В. Івахненкова, В.В. Лаврука, Д.В. Людвенко, Т.В. Микитенко, О.М. Томашевського, Г.Г. Цегелик та багато інших. Однак, значна кількість інформаційних систем та необхідність оперативного задоволення потреб внутрішніх й зовнішніх користувачів спонукає до подальшого вивчення інтеграції інформаційних ресурсів для комп'ютеризації документообігу.

Цілі статті. Дослідити застосування інформаційних систем і комп'ютерних засобів для організації системи контролю ефективності грошових потоків у сільськогосподарських підприємствах. Розглянути методику контролю грошових потоків в умовах комплексної інформаційної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У теперішній час розвитку ринкових відносин, проведення комплексних економічних реформ, зростання конкурентоспроможності, невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища особливого значення набуває підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. Це можливе тільки за умов удосконалення управління ними на основі оптимальних управлінських рішень. Формування альтернативних варіантів управлінських рішень та оптимальних потребують застосування сучасних інформаційних систем і комп'ютерних засобів.

У науковій літературі управлінське рішення визначається як результат творчого цілеспрямованого аналізу проблемної ситуації, вибору шляхів, методів і засобів її вирішення у відповідності з метою системи управління. При прийнятті управлінського рішення необхідно враховувати ряд вимог:

✓ наукова обґрунтованість – прийняття рішення на основі аналізу максимально повної і достовірної інформації щодо ресурсного забезпечення, науково-технічних можливостей, цільових функцій розвитку, економічних і соціальних перспектив як підприємства, так і зовнішнього середовища;

✓ своєчасність – рішення має бути прийнятим із дотриманням термінів його підготовки, доведення до виконавців та дієвого контролю виконання для ефективного корегування проблем, порушень, відхилень у перебігу господарських процесів;

✓ повнота змісту – рішення повинно охоплювати весь управлінський об'єкт, всі сфери його діяльності, напрямки розвитку: ціль розвитку підприємства; засоби і ресурси, необхідні для її досягнення; терміни виконання; взаємозв'язки між підрозділами; організацію виконання етапів реалізації рішення;

✓ узгодженість з прийнятими раніше рішеннями – спадкоємність розвитку, що необхідно для дотримання норм чинного законодавства, постанов, розпоряджень [4, с. 95-96].

Особливо важливим є впровадження в діяльність сільськогосподарських підприємств прогресивних форм управління на основі **комплексних інформаційних систем (КІС)** для врахування всіх соціально-економічних особливостей і конкретних умов агропромислового виробництва.

Формування комплексної інформаційної системи забезпечить інтеграцію інформаційних ресурсів для комп'ютеризації документообігу, систематизації та узагальнення даних економічного характеру, підготовки необхідної інформації на запити внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Як свідчать визначення суті управлінського рішення та аналіз вимог до нього сільськогосподарським підприємствам необхідно володіти засобами збору і обробки значних обсягів інформації щодо стану виробництва, цін на продукцію і виробничі запаси, кон'юнктуру на ринку та багато інших факторів. Це дасть можливість підвищити показники ефективності діяльності підприємства, формувати і приймати ефективні стратегічні рішення.

Погоджуємося із думкою вчених, зокрема Лаврука В. В., що наразі рівень використання сучасних інформаційних систем і комп'ютерних засобів в сільськогосподарських підприємствах досить низький. Це зумовлене рядом причин:

✓ недостатнє забезпечення сільськогосподарських підприємств сучасними засобами збору та обробки інформації внаслідок віддалення від розвинутих центрів їх розповсюдження і можливості отримання необхідних консультаційних послуг;

✓ відсутність достатніх ресурсів для придбання відповідних засобів і висококваліфікованих спеціалістів для їх експлуатації;

✓ неповне розуміння керівниками напрямків розвитку сільськогосподарських підприємств в ринкових умовах;

✓ відсутність доступних рекламних засобів про можливості програмних продуктів і їх відповідність конкретним завданням підприємств;

✓ недостатня діяльність інформаційно-консультативних центрів з обґрунтування доцільності та дослідження фінансово-економічних можливостей конкретного підприємства щодо впровадження інформаційних систем;

✓ відсутність висококваліфікованих спеціалістів для чіткого формування завдань для інформаційної системи, що забезпечить

ефективність її використання [2].

До основних переваг впровадження інформаційних систем і технологій на сільськогосподарському підприємстві слід віднести такі:

- ✓ удосконалення інформаційних потоків, це прискорює проведення аналізу господарської діяльності, підвищує надійність отриманих результатів і формування звітності;

- ✓ забезпечення можливості накопичення інформації для розробки альтернативних варіантів управлінських рішень і вибору оптимального;

- ✓ досягнення високої оперативності оцінки рентабельності діяльності в контексті функціонування інформаційної системи;

- ✓ забезпечення оперативної передачі інформації відповідно до встановленого на підприємстві графіку документообігу;

- ✓ формування прямого зв'язку повноважень з відповідальністю;

- ✓ чітка координація діяльності всіх ланок управління, що унеможливує їх дублювання [3].

Впровадження комплексної інформаційної системи на сільськогосподарському підприємстві передбачає дотримання таких методологічних засад:

- ✓ врахування вимог ринкових відносин та особливостей міжнародних стандартів обліку, контролю, аудиту;

- ✓ формування принципів комплексної обробки всіх видів управлінської інформації: облікової, контрольної, аналітичної;

- ✓ адаптування теоретичних основ бухгалтерського обліку і контролю до сучасних інформаційних технологій;

- ✓ визначення можливостей комп'ютерних засобів і засобів спілкування щодо комплексної обробки даних;

- ✓ узгодження взаємозв'язків всіх складових управлінського процесу для формування інтегрованого інформаційного потоку;

- ✓ формування уніфікованої системи показників обліку, контролю та аудиту;

- ✓ спорідненість окремих джерел інформації та окремих первинних носіїв інформації;

- ✓ визначення порядку розробки альтернатив управлінських рішень і вибору оптимального на основі комплексної оцінки результатів діяльності підприємства.

При розробці і впровадженні КІС необхідно дотримуватись методичних принципів: системності, розвитку, сумісності,

стандартизації, уніфікації ефективності

Принцип системності (системний підхід) дає змогу розглядати досліджуваний об'єкт як єдине ціле; виявляти завдяки цьому типи зв'язків між структурними елементами, які забезпечують цілісність системи; встановлювати напрям виробничо-господарської діяльності системи та реалізовувати в ній конкретні функції.

Принцип розвитку полягає в тому, що при розробці КІС враховується можливість подальшого доповнення завдань, функцій системи та видів її забезпечення.

Принцип сумісності забезпечує взаємодію різних рівнів ведення обліку у процесі їхнього спільного функціонування.

Принцип стандартизації та уніфікації вимагає застосування типових уніфікованих і стандартизованих елементів КІС. Даний принцип забезпечує безперервну обробку інформації на всіх ділянках обліку і рівнях управління.

Принцип ефективності полягає в досягненні раціонального співвідношення між витратами на створення комп'ютерних систем з обліку та цільовим ефектом, отриманим при їхньому функціонуванні.

Етапи створення комплексної інформаційної системи як різновидності інформаційних систем наведені у державному стандарті (ГОСТ 34.601–90). Даним стандартом визначено повний перелік етапів розробки інформаційних систем. Послідовність етапів проектування комп'ютерної системи обліку формується в залежності від особливостей підприємства та угоди, укладеної між розробником системи та її замовником.

Наведені в державних стандартах етапи можна об'єднати в чотири групи:

- ✓ дослідження особливостей об'єкту проектування;
- ✓ проектування КІС;
- ✓ введення КІС в дію;
- ✓ промислова експлуатація КІС.

Проведення контролю грошових потоків в умовах комплексної інформаційної системи, побудованої з використанням сучасних інформаційних технологій і комп'ютерних засобів, забезпечить:

✓ підвищення ефективності контрольного процесу за рахунок чіткості визначення і формалізації контрольних завдань при автоматизованому розв'язанні, уникнення їх дублювання, формування достатнього обсягу та якісного складу інформації, необхідної для

проведення контролю;

✓ врахування впливу на стан грошових потоків значної кількості внутрішніх і зовнішніх факторів, що сприятиме підвищенню рівня наукової обґрунтованості контрольних висновків і, як наслідок, зростанню ефективності управлінських рішень, прийнятих на підставі результатів контролю грошових потоків;

✓ підвищення оперативності отримання інформації про рух грошових коштів для прийняття управлінських рішень;

✓ достовірність і надійність результатів контролю;

✓ розширення видів контролю за рахунок можливості проведення оперативного і ситуаційного дослідження стану грошових коштів;

✓ систематизацію, зберігання і накопичення даних для статистичного аналізу ефективності використання грошових коштів на підприємстві;

✓ документний супровід контролю грошових потоків;

✓ проведення комплексних контрольних перевірок на основі оперативної обробки великих масивів бухгалтерської інформаційної бази.

Методика контролю грошових потоків, що орієнтована на використання сучасних комп'ютерних систем, повинна задовольняти вимоги системності, комплексності, оперативності, точності, прогресивності та динамічності [5, с. 52].

Для урахування всіх інтеграційних можливостей обліку і контролю грошових потоків формування методики контролю в умовах комп'ютерної обробки даних необхідно проводити на основі системного підходу.

Системний підхід представляє собою комплексний всебічний розгляд об'єктів і явищ як єдиного цілого з урахуванням усіх взаємозв'язків об'єктів, їх властивостей і накладених обмежень [1, с. 25].

Відповідно до системного підходу та рекомендацій науковців автором запропоновано методику проведення контролю грошових потоків в умовах комплексної інформаційної системи на кількох рівнях (рис. 1):

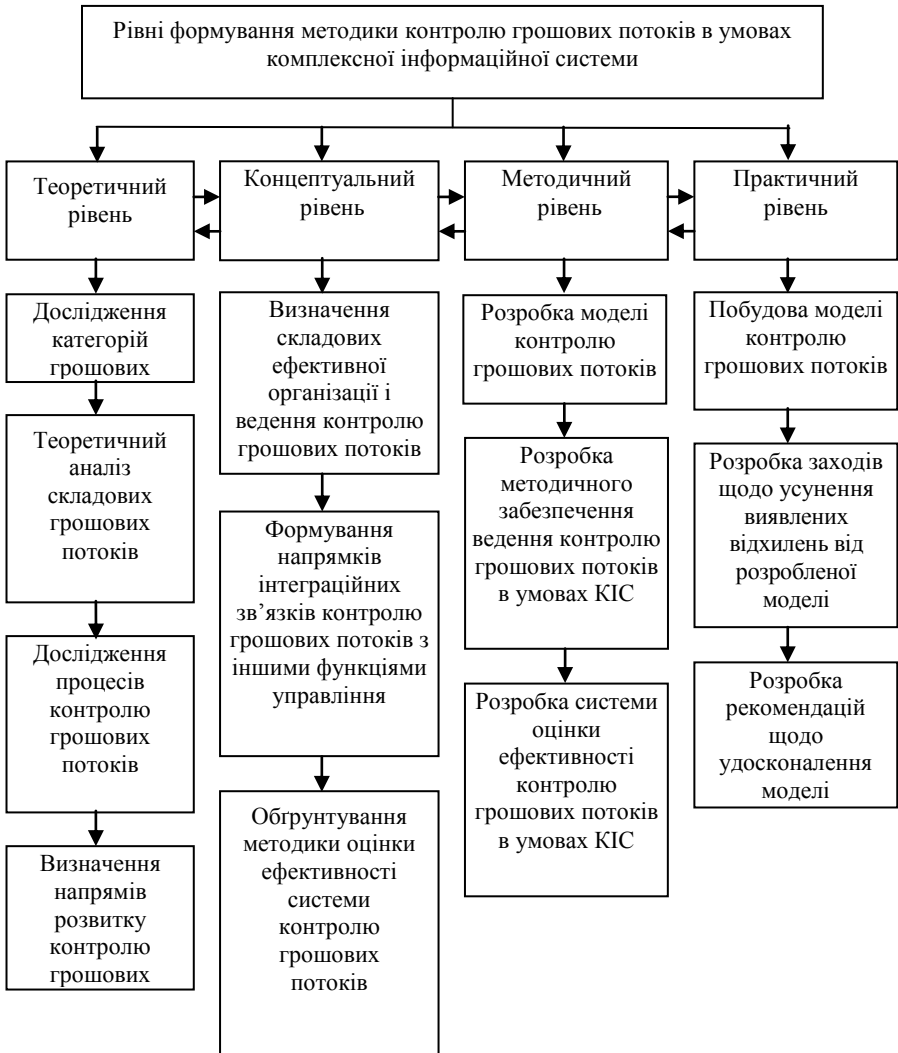

Рис. 1. Формування методики контролю грошових потоків на основі системного підходу

Джерело: складено автором

✓ теоретичний рівень – побудова сукупності класифікацій для опису об’єктів контролю з метою упорядкування відповідно до їх

характеру, сфери діяльності, цільовим направленням, що забезпечить розкриття внутрішнього змісту, виявлення особливих ознак, оцінки можливостей кожного об'єкту;

✓ концептуальний рівень – формування принципів організації, цілей і основних завдань контролю грошових потоків, визначення напрямків інтеграційних зв'язків контролю грошових потоків з обліком грошових коштів та іншими функціями управління;

✓ методичний рівень – розробка концептуальної моделі контролю грошових потоків, методичного забезпечення і системи оцінки ефективності ведення контролю грошових потоків в умовах КІС;

✓ практичний рівень – реалізація концептуальних і методичних розробок.

На наш погляд, системний підхід до формування методики контролю грошових потоків є найбільш ефективним засобом, що сприяє оптимізації інформаційної системи підприємства в цілому і контролю грошових потоків зокрема, виявляючи зайві та неіснуючі компоненти і зв'язки.

Висновки. Впровадження комплексної інформаційної системи і сучасних комп'ютерних засобів на сільськогосподарських підприємствах підвищить координованість діяльності підрозділів, оперативність обробки даних, покращить інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, що посприятиме підвищенню їх ефективності.

Запропонована модель контролю грошових потоків у сільськогосподарських підприємствах в умовах комплексної інформаційної системи, де визначено мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, джерела інформації та методичні прийоми контролю, взаємозв'язки підсистем контролю бухгалтерського обліку дасть можливість раціонально організувати контрольні дії і розробити заходи з усунення виявлених недоліків.

1. Корбутяк В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень: навч. посіб. / Корбутяк В. І. – Рівне: НУВГП, 2010. – 176 с.
2. Лаврук В. В. Створення та впровадження управлінських інноваційних інформаційних систем в аграрних підприємствах / В. В. Лаврук // Наукові пр. Полтав. держ. аграр. акад. Серія: Економічні науки. – 2011. – Вип. 3, т. 1. – С. 160–167.
3. Людвенко Д. В. Інформаційні системи і технології в обліку витрат сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Д. В. Людвенко //

Науковий вісн. НУБіП України: зб. наук. праць. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – К.: Вид-во НУБіП України, 2010. – Вип. 169. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

4. Рульєв В. А. Менеджмент: навч. посіб. / В. А. Рульєв, С. О. Гуткевич. – К.: ЦУЛ, 2011. – 312 с.
5. Сорокина Е. М. Анализ денежных потоков предприятия: теория и практика в условиях реформирования российской экономики / Сорокина Е. М. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.: ил.